

Cornelis van Bourgoigne (1662-1722) documentvervalser

Pieter Donche

Op 29 maart 1722 had op het St.-Veerleplein te Gent, in de schaduw van het Gravensteen, de publieke terechtstelling door ophanging plaats van Cornelis van Bourgoigne. Hij was tot de doodstraf veroordeeld wegens het veelvuldig plegen van valsheid in geschrifte.

De man was een getalenteerd kalligraaf (schoonschrijver) en pentekenaar. Maar hij misbruikte zijn schrijfkunst ook voor het maken van talrijke vervalste documenten. Dit tegen betaling van personen die hoopten met valse bewijsstukken aanspraken te kunnen maken op fictieve schulden van derden aan hen of om zich als erfgenamen te kunnen voordoen en een deel van een erfenis binnen te rijden.

Voor zijn kalligrafische productie verwijzen we naar een andere bijdrage van ons in het tijdschrift *Biekorf*.¹ In deze bijdrage hebben we het over zijn herkomst, zijn levensloop en vooral de 'donkere kant' van zijn 'talent': het vervalsen van documenten met de noodlottige afloop die daarvan het gevolg was.

Herkomst

Cornelis van Bourgoigne² werd geboren op 8 en gedoopt op 15 januari 1662 te Leffinge, een dorpje op 6 km ten zuidwesten van Oostende. Zijn dooppeter was Hubert van Bourgoigne (allicht zijn oom), zijn doopmeter Livina Fiers, echtgenote van Cornelis Janssens.

Hij was het tiende en jongste kind van Pieter van Bourgoigne (° ca. 1620, vermoedelijk deze Petrus van Bourgoigne die begraven werd te Leffinge op 20 december 1667) en Adriana Van Lee of Verlee (begraven te Leffinge op 11 februari 1677). Zij waren op 29 mei 1642 gehuwd te Moerkerke (8 km ten noordoosten van Brugge). Hun eerste vijf kinderen werden tussen begin 1643 en eind 1648 nog gedoopt te Moerkerke, hun volgende vijf kinderen (vanaf 4

maart 1651) in het 33 km westelijker gelegen Leffinge. Wat hen aanzette tot deze toch relatief verre verhuis is onduidelijk.

Zijn vader Pieter was de oudste zoon in het gezin van Cornelis' grootouders Pauwel van Bourgoigne (begraven te Middelburg-in-Vlaanderen op 20 maart 1647) en Martina Hugaert. De zeven jongste kinderen in dit gezin werden vanaf 1625 geboren te Middelburg-in-Vlaanderen, maar waar Pauwel huwde en waar zijn oudste zoon Pieter werd geboren is niet bekend (huwelijk- en doopakten voor de vroege 17de eeuw voor Middelburg-in-Vlaanderen en andere kandidaat plaatsen ontbreken). Pauwel was zelf zoon van een Pauwel sr. van Bourgoigne.

Huwelijk en gezin van Cornelis van Bourgoigne

Cornelis huwde te Alveringem (kasselrij Veurne) op 11 mei 1681 met Joanna de Vos (getuigen: Everaert de Vos en heer Jan Baptist van der Eijden).³ Hij was toen nog vrij jong: 19 jaar en 4 maanden. Allicht is Joanna de Vos de Anna Maria de Vos, dochter van Everaert en Joanna Pick, die gedoopt werd te Alveringem op 24 maart 1662.⁴ Zij was dus twee maanden jonger dan haar echtgenoot. De getuige bij haar huwelijk, Everaert de Vos, was allicht haar vader.

Een bevestiging vinden we in de staat van goed van zijn schoonvader Everaert de Vos die overleed als koster te Alveringem op 26 april 1684.⁵ De schoonvader was dus zeker

1 P. DONCHE, 'Cornelis van Bourgoigne (1662-1722), kalligraaf, in: *Biekorf*, 123 (2023).

2 Een korte biografische schets werd gepubliceerd in: kan. F. VAN DE PUTTE, *Biographie Nationale*, dl. II, Brussel, 1868, kol. 857. Iets meer informatie over hem geeft dezelfde auteur in een onderdeel van een rubriek 'Miniaturistes' in *Biographie des hommes remarquables de la Flandre occidentale*, vol. 4, Brugge, 1849, pp. 108-150, i.h.b. pp. 148-149. Over zijn veroordeling zie ook: M. VAN BOURGONDIËN, 'Doodstraf voor een stamboom-vervalser', in: *Gen* (kwartaalblad Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag), 20 (2014), nr. 4, pp. 40-44.

3 De huwelijksakte luidt: *Die undecima Maij anno millesimo sexcentesimo octuagesimo primo sedun: concilium trid:(ent) servatis servandis junxi matrimonio Cornelium van Bourgonien et Joannam de Vos, presentibus Everardo de Vos, D: J: Bapt: van (der) Eijden etc.a.*

4 Doopregister Alveringem: *Anno millesimo sexcentesimo sexagesimo secundo, die vigesimo quarto martij baptizabi Annam Mariam filiam Everardi de Vos et Joanna Pick, coniugum. Susceperunt Jacobus Huijghe et Joanna de Laije Furnensis parochia S. Walburgis.*

5 RAB, kasselrij Veurne, Staten van goed, nr. 33.847 (te Alveringem). Zie ook de bewerkingen door J. CAILLIAU, *De staten van*

nog in leven toen zijn dochter Joanna huwde. Hij was een zoon van Omaar en Judoca de Cock en wordt in de staat genoemd als gehuwd met Janneken Pyck, dochter van Alard en Jacquemyne de Wynter (maar hij was ook een eerste maal al eens gehuwd geweest met een Adriaeneken N., weduwe van Winnocq Batten). In de staat van goed worden zijn kinderen vermeld: Berta de Vos, gehuwd met Joannes de Bruyne; Joanne de Vos, gehuwd met Cornelis van Bourgonien en nog een minderjarige dochter Magdalena Theresia de Vos, geboren op 12 maart 1666. Al deze gegevens stemmen overeen met wat we in de parochieregisters van Alveringem lazen.

Geen van zijn beide schoonzoons wilde echter iets te maken hebben met de opmaak van de staat van goed van hun schoonvader, afgesloten op 23 juli 1684, en evenmin wensten ze die opgemaakte staat achteraf ook nog te zien. We lezen er immers in dat Jan de Bruyne, gehuwd met Berta, ook dochter van de overledene, heeft [verklaard] *int beghinsel van t maecken dit staetkin gedeelen ten desen sterfhuyse over sijn huysvr(auw)e geen intard [= intrede] te willen doen nochte hem ten deele ofte geheelen hem daermede te willen moeyen nochte d(aer)naer niet te willen sienen, ende daermede vertrocken; soo oock van gel(ijcken) naer dit sterfhuijs niet sien en wilt Corn(elis) van Bourgongne in huwel(ijck) hebbende . . . [niet ingevuld] oock dochter alsvooren.*⁶ De reden was allicht dat er (veel) meer schulden dan baten in het sterfhuis waren en zij daarom wilden verzaken aan zijn erfenis om niet met die schulden opgezadeld te worden.⁷

Een deel van de schulden lijkt ook met schoonzoon Cornelis van Bourgoigne zelf te maken te hebben: Everaert de Vos zou borg gestaan hebben voor zijn schoonzoon in een of andere zaak waar deze veroordeeld was tot de terugbetaling van een som van 96 pond plus akte- en proceskosten (sommen van 54 schellingen, 36 en 12 pond).⁸

Cornelis van Bourgoigne en Joanna de Vos hadden de volgende kinderen:
(° = geboren, (°) = gedoopt, x, xx = 1ste, resp. 2de maal gehuwd, + = overleden, (+) = begraven):

1. **Philippus (Borgoigne)**, geboren en gedoopt te Gistel op 10 oktober 1681 (peter: Philippus Rycx, meter: Margareta Cardinael). (+) Gistel, 31 oktober 1681.
2. **Georgius (van Borgoigne)**, geboren op 19 en gedoopt te Brugge St.-Jacobs op 21 december 1688 (peter: Joannes Baesens, meter: Maria Laraigne).

goed van de kasselrij Veurne, dl. 16, Koksijde, 2005, p. 100 (daar van Bourgonier genoemd).

6 RAB, Kasselrij Veurne, Staten van goed, nr. 33.847 (Alveringem).

7 Zie het slot van de staat (f. 10v-11).

8 Zie de staat van goed f. 6v: *Den voorn(oemden) Corn(elis) van Bourgoigne is schuldich 't gonne den overledene als borge voor hem heeft moeten betaelen aen dheer Jan Cardinael IIIJ^{xx} XVJ Lb en(de) LIIJ S over de acte midtsg(aede)rs over de costen van(de) processe daeromme geweest hebbende als vanden ampman over de ins... en(de) and(er)sints tsamen bij ... XXXVJ Lb en(de) XIJ Lb dat geadvancheert es tot lossen syn huysvra(uw)e cleederen wtte woucker t'samen J^c XLVJ Lb XIIIJ S en(de) midts sijne insolven(tie) hier maer voor m(emori)e. So(mm)a inschulden J^c LVIJ Lb.*

3. **Joannes Baptiste (van Borgoigne)**, tweelingbroer van de vorige, geboren en gedoopt op dezelfde plaats en datums als Georgius (peter: Joannes Baptista Valkenaere *no(str)e procuratores d(omi)ni Ioannis Valkenaere*, meter: Francisca Bartelle).
4. **Adrianus (van Bourgoigne)**, geboren op 19 en gedoopt te Brugge St.-Jacobs op 20 juli 1690 (peter: Petrus Maghdenburgh, meter: Barbara van Vijve).
5. **Antonius Jacobus (de Bourgoigne)**, gedoopt te Brugge St.-Gillis op 17 februari 1694 (peter: Jacobus Ackaert, meter: Joanna de Nieuwmunster).
6. **Cornelius (van Bourgoigne)**, geboren en gedoopt te Brugge St.-Kruis & St.-Anna op 29 oktober 1696 (peter: Leonardus van de Velde, meter: Anna van Puwenbrouck).
7. Misschien een **naamloos** kind, begraven te Brugge St.-Salvator 1ste portie op 21 augustus 1698 (als kind van Cornelius).

Nog twee andere kinderen werden geboren in de periode 1682-87 maar we weten niet waar precies (maar allicht niet in Brugge):

8. **Martinus Alexander (van Bourgoigne)**, gehuwd te Brugge St.-Salvator op 15 januari 1708 met Catharina D'hulst, een tweede maal gehuwd in dezelfde parochie op 5 januari 1726 met Anna Vlassenbrouck. Overleden te Brugge, St.-Janshospitaal op 2 maart 1769. Hij had bij zijn echtgenotes resp. zes en negen kinderen.
9. **Joanna Cornelia**, gehuwd te Brugge St.-Salvator, 1ste portie op 8 mei 1707 met Jacobus D'hulst (overleden op 13 januari 1724), een tweede maal gehuwd in dezelfde parochie op 10 april 1725 met Pieter Scherpe-reel. Overleden op 22 en begraven in dezelfde parochie op 23 oktober 1764.

Woonplaatsen te Brugge

Honkvast is een term die zeker niet op Cornelis van Bourgoigne toepasselijk is: we treffen hem op nogal wat woonplaatsen aan: geboren te Leffinge (1662), gehuwd te Alveringem (1681), eerste kind geboren te Gistel (1681), daarna minstens twee in een onbekende plaats (1682-1687), dan drie te Brugge St.-Jacob (1688-1690) en de volgende drie in telkens andere Brugse parochies (St.-Gillis, St.-Kruis & St.-Anna en St.-Salvator, 1694-1698).

Sommige auteurs⁹ schreven dat Cornelis van Bourgoigne

9 F. VAN DER HAEGHEN, *Bibliographie Gantoise. Recherches sur la vie et les travaux des imprimeurs de Gand (1483-1950), tome III. (1.re partie du XVII.e siècle)*, Gent, juni 1861, p. 110 (nr. 2351). Overgenomen door A. VAN WERVEKE, *Bijdragen tot de geschiedenis en de oudheidkunde van Vlaanderen*, Gent, 1927, pp. 194-197, i.h.b., p. 196; CH.-L. DIERICX, *Mémoires sur la Ville de Gand*, II, Gent, 1815, p. 211: ... *Dans la nouvelle petite ville [= Het Nieuportjen], de-*

te Gent woonde in de wijk *Het Nieuportjen*, dit is de wijk ten westen en zuidwesten van de St.-Jacobskerk zich uitstrekkend tot aan de Leie. Zij namen dit telkens over van de auteur Diericx uit 1815 maar zonder het te verifiëren. Deze laatste auteur, wanneer hij het heeft over de Gentse wijk *de Nieuport* schrijft dat daar “aan het eind van de 17de eeuw een zekere *Bourgoigne* woonde, gekend voor zijn prachtig geschrift en zijn portretten gemaakt met de ganzeveer, zoals o.a. dit opgedragen aan Karel II van Spanje”. Hij heeft het dus duidelijk over onze Cornelis van Bourgoigne (zie voor zijn kalligrafisch talent en zijn pentekeningen onze bijdrage in *Biekorf*, 2023). Diericx geeft evenwel geen bron voor zijn bewering noch levert hij zelf bewijzen. Wij konden in Gent nergens sporen vinden van een Cornelis van Bourgoigne of zijn kinderen.¹⁰

We vonden daarentegen des te meer sporen dat hij in Brugge woonde. We zagen hoger al dat hij zeker tot 1698 in Brugge woonde (doop laatste kind), maar we vonden ook bewijzen dat hij in 1719 en 1720 te Brugge woonde, zij het – alweer – op twee verschillende plaatsen.

In het archief van de Raad van Vlaanderen vonden we een bundel van een dertigtal brieven uit 1719 en 1720, alle van procureur (advocaat) Pieter Boele van de Raad, gericht aan Cornelis van Bourgoigne te Brugge.¹¹ In 1719 is zijn adres: *Monsieur van Bourgoigne opde Ancker plaetse tot Brugghe* en in 1720: *achter de Munte tot Brugghe* (éénmaal *Geltmunte*). Eenmaal lezen we ook zijn voornaam in het adres: *Monsieur Cornelis van Bourgongnie tot Brugghe*.¹²

De *Ankerplaats* is een pleintje in Brugge, gevormd door de plek waar de Katelijnestraat, de Oude Gentweg en de Nieuwe Gentweg samenkomen.¹³ De *(Geld)Munte* was het huis

meuroit vers la fin du dix-septième siècle, le nommé Bourgoigne, connu par sa superbe écriture, et ses portraits faits à la plume. Un de ses chefs-d'oeuvre, dédié à Charles II, Roi d'Espagne, repose aux archives de la Préfecture de l'Escaut.

- 10 Geen Cornelis van Bourgoigne (of variante schrijfwijzen) in de gepubliceerde lijsten van poorters of buiten-poorters te Gent. We keken ook na in de index op de dopen van Gent St.-Jacobs voor de periode 1682-1688 maar vonden geen dopen van “Bourg...” of “de Bourg...” of “van Bourg...”. (idem dito de tweede meest nabije parochie: St.-Baafs). Zoeken naar huwelijken in elk van de huwelijksregisters van alle Gentse parochies voor het begin van de 18de eeuw leverde ook geen enkele (*van/de/-*) *Boergo...*, *Borgo...*, *Bourgo...* of *Burgo...* op.
- 11 RAG, Raad van Vlaanderen, nr. 33.999: “Correspondentie voor Cornelis Bourgongnie, proc. te Brugge, 1719-1720, 1 pak”. Deze omschrijving is niet geheel correct: de procureur is Pieter Boele, C. B. is alleen de geadresseerde.
- 12 Brief van 17 maart 1719. De brief van 24 september 1720 bevat ingesloten ook een meegestuurd ontvangstbewijsje met als aanhef: *Ontfaen bij mij onderschreven, procureur vande Raede in Vlaenderen van sr Cornelis van Bourgoigne ...* Een los blad met een lijst vermeldt: ... *bij mij Mre P(iete)r Boele procureur inden raede van Vlaenderen ten versoucke van Martinus Alexander van Bourgoginie trecht bij cессie becommen hebbende van Cornelis van Bourgongnie.*
- 13 Alhoewel de naam van dit kleine pleintje officieel niet bestaat en het deel uitmaakt van de Katelijnestraat, wordt de naam Ankerplaats algemeen gebruikt door de Bruggelingen. Het pleintje heeft zijn naam te danken aan de herberg L'Ancre of Den Anker, waarvan de oorsprong teruggaat tot minstens in de 16e eeuw. (A. SCHOUTEET, *De straatnamen van Brugge. Oorsprong en betekenis*, Brugge, 1977; C. WEYMEIS, *Brugge van Academiestraat tot Zwijn-*

waar munten als betaalmiddel werden geslagen en bevond zich vanaf een bepaald ogenblik in een huis in de straat die toepasselijk Geldmuntstraat werd genoemd. Deze straat loopt van het centrum naar het zuidwesten (maar verandert vrij snel van naam in de Noordzandstraat). Via een overwelfd poortje bereikt men, via een klein straatje (de Muntpoort) het kleine Muntplein dat uitkijkt op de Geerwijnstraat. Daar was vroeger het muntgebouw. *Achter de (Geld)Munte* doelt dan vermoedelijk op de huizen aan de westkant van de Geerwijnstraat, voorbij het Muntplein.¹⁴

Dat de geadresseerde *Cornelis van Bourgoigne* wel degelijk ‘onze’ Cornelis is en niet toevallig een familie- en voor-naamgenoot volgt uit enkele van de brieven waarin herhaaldelijk sprake is van de erfgenamen van Pieter de Mey, waaronder een Pieter de Clercq te Lissewege en *Jo.e N. de Mey* (ook: *Anna Dorothea de Meij woonachtigh tot Brugghe*), gehuwd met Lucas du Mortier.¹⁵

We vinden die namen ook terug in de lijst van 32 zaken waarvoor Cornelis van Bourgoigne veroordeeld werd (zie verder): de items 2 en 3 hebben betrekking op de *pretentie* (schuldvordering) *van Pieter de Clercq, tot laste van d'hoirs Pieter de Mey, een valsch bescheet ofte Obligatie hebt gemaect van 36. pont 4. schell. gr. Capitaels ...* Dat bedrag van 36 pond 4 schellingen groten vinden we ook vermeld in de brief van 25 april 1719: ... *d'heer Lucas du Mortier 't huwel(ick) hebben(de) jo.e N: Demey en(de) Jo.e N. de Mey jonge dochter haer selfs vrouwe als hoirs van P(iete)r De Mey voor de questieuse somme van 36-4-0 gr(ote)n.*

Deze brieven werden allicht tijdens het gerechtelijk onderzoek bij Cornelis van Bourgoigne in beslag genomen.

Hier kunnen we wellicht nog een adres uit 1710 aan toevoegen: In een procesdossier gevoerd voor de schepenen van het Brugse Vrije uit 1715 eiste een Brugse hoedenmaker van *Cornelis van Bourgoigne oock tot Brugghe* een sinds vijf jaar ten achter zijnde betaling voor twee hoeden, waarover hij in zijn handboek genoteerd had: *Burgoynije op de Walplatse is debit ten jaere 1710 een hoet voor sijn soone in courant gelt: 0-7-0; Den selven Burgounije ghelevert een hoet voor hem selve courant gelt van 0-16-0.* De Walplaetse, nu het Walplein, is een pleintjeop slechts enkele stappen van de *Ancker plaetse*, zijn adres in 1717.¹⁶

straat. Geschiedenis van de straten in de binnenstad, Deel I, A-D, Brugge, 2011).

- 14 A. SCHOUTEET, *De straatnamen ...*, a.w.; C. WEYMEIS, *Brugge van Academiestraat tot Zwijnstraat. ... Deel II, E-I*, Brugge, 2012.
- 15 O.a. de brieven van 26 mei 1719, 11 en 26 juni 1720, 21 juli, 2 oktober 1720 en 22 oktober 17[20].
- 16 RAB, Procesdossiers Brugse Vrije, nr. 22.497. Nog processen tegen Cornelis van Bourgoigne voor sinds jaren onbetaalde geleverde goederen vind men in de nrs. 26.769 (1712 voor blauw laken, karmosijn laken, gekruist laken en saai); nr. 36.303 (1719 voor 6 paar mans- en 2 paar vrouwenkousen); 44.094 (1715 voor beddegoed (*een bedde tijcke en een gheluwe saerge*).

Vervalser van documenten

Na zijn ter dood veroordeling op 28 maart 1722 en terechtstelling te Gent op het Sint-Veerleplein werd zijn *criminele sententie*, dit is het eindvonnis van de rechters¹⁷, ingeschreven in een register.¹⁸ Die tekst werd ook in druk uitgegeven, iets wat wel meer gebeurde bij belangrijke processen.¹⁹ De veroordeelde wordt in de aanhef geïdentificeerd als *Cornelis van Bourgoigne filius Pieters, geboortig van de Prochie van Leffinge, Lande van den Vryen, oudt 61 jaeren*.

Hij werd beschuldigd er een *professie* (beroep) van gemaakt te hebben om, tegen een vast deel in de opbrengst, voor processen gevoerd in duistere erfeniszaken, vele vervalsen te bescheiden gemaakt te hebben voor één der partijen. Daarbij maakte hij gebruik van zijn kennis van allerlei soorten geschriften van personen en zijn kunst om die perfect na te bootsen: *u betrouwende op uwe konste van alle sorten van geschriften al te artificielyk naer te konnen maeken*.

Hij had vele vervalste documenten gefabriceerd, ondertekend met de namen van zowel publieke personen (griffiers, notarissen, ...) als van privépersonen die al overleden waren om deze te laten gebruiken in rechtszaken.

De *Criminele Sententie* van 1722 somt zijn vele vervalsingen op. Maar uiteraard alleen deze die aan het licht gekomen zijn. Er kunnen er nog meer geweest zijn ...

Er worden meerdere criminele zaken in aangehaald en meerdere onderdelen daarvan vermeld. Soms treedt Cornelis van Bourgoigne zelf als gevolmachtigde van een schuldeiser op om geld te innen bij de slachtoffers.

De tekst van de criminele sententie staat bol van zeer lange zinnen met een erg complexe structuur. De tekst is ook vaak weinig helder wanneer precies de vermelding van onderdelen van één zaak ophoudt en die van een volgende zaak begint zodat het niet altijd duidelijk is of ze tot de ene dan wel al tot de volgende casus behoren. Soms wordt van vervalste stukken geen datum vermeld en soms ook niet de plaatsen waar de betrokkenen woonden.

17 K. CAPPELLE, *Analyse van de criminele sententies van de kasselrij Ieper (18e eeuw)*, masterproef opleiding rechten, Universiteit Gent, ac. jaar 2012-13, pp. 15-16.

18 Zijn criminele sententie staat opgetekend in: RAG, Raad van Vlaanderen, nr. 8595, f. 272v e.v. Voor een zeer korte samenvatting zie: G. ROGIERS, *Criminele processen voor het hoogste gerechtshof in Vlaanderen, de Raad van Vlaanderen, eind zeventiende begin achttiende eeuw*, s.l., 2011 (op users.skynet.be/gilbert.rogiers/).

19 Van het drukwerk met zijn sententie bestaan twee versies, één gedrukt te Gent bij Augustinus Graet, een andere gedrukt te Antwerpen bij de weduwe Gymnicus. Het eerste drukwerk telt elf bladzijden, het tweede slechts vijf, maar bevat wel precies dezelfde tekst (op kleine spellingsverschillen na), dit wegens gebruik van een kleiner lettertype, veel bredere regels en bijna de helft meer regels per bladzijde.

(1)

Copie vande Criminele Sententie by Hooghe ende Moghende Heeren van den Raede in Vlaenderen uytghesprocken den 28. Maerte 1722. tot laste van Cornelis van Bourgoigne filius Pieters.

Mme diefwille dat ghy Cornelis van Bourgoigne filius Pieters geboortigh van de Prochie van Leffinghe Lande van den Vryen oudt 61. jaeren uvervoerdert hebt professie te maecken van voor een gefixteert deel van het Provenu aen te nemen (sels ruwen koste) het vervolgh van iders faecke om te geraecken aen eenige verduyterde Succesien ofte andere oude suspeete ende dickwils ongefondeerde pretentien, ende u betrouwende op uwe conste van alle sorten van geschriften al te artificielyck naer te connen maecken, gy bestaen hebt tot het recouvre van u besproken deel te maecken menichvuldige onwaerachtige ende valsche bescheeden, onderteckent met naemen, soo van publike als van Privée Persoonen die overleden waeren, ende de selve soo in jugemente als anderints te produceren, ende over te leggen voor waerach

We hebben geprobeerd de verschillende zaken af te bakenen (vooral op basis van de vermelde familienamen) en dan komen we op een aantal van 18:²⁰

1. (geen datum vermeld) Een *cessie van actie* ten gunste van Cornelis van Bourgoigne zelf, met schuldbekentenis van en garantstelling door de erfgenamen van Jan Baptiste Vleys, ondertekend met diens vervalste handtekening. Cornelis had hem zelfs laten veroordelen wegens niet-betaling waarop deze gevangen was gezet. Toen hij daarna niet geheel voldoening had gekregen was hij ook nog eens verhaal gaan halen bij diens erfgenamen. Zijn persoonlijk profijt hierin bedroeg 6 pond gr.
2. Een vervalste *obligatie* (bekentenis van schuld) ten gunste van een Pieter de Clercq, ten bedrage van 36 pond 4 sch. gr., gedateerd 8 december 1696 en ondertekend met de handtekening van een Pieter de Mey.

20 Voor de beschrijvingen hieronder gingen we in eerste instantie uit van de samenvattingen gemaakt door Maarten van Bourgon diën in de bijlage bij zijn artikel (op de website van het tijdschrift GEN van het CBG), maar deze waren vaak erg summier. We hebben aan de hand van de tekst zelf van de gedrukte *Criminele Sententie* van 1722 de beschrijvingen uitgebreid.

- Cornelis had de hand kunnen leggen op andere door Pieter de Mey geschreven en ondertekende teksten en daarmee diens geschrift en handtekening nagebootst in de obligatie. Met Pieter de Clercq was een afspraak gemaakt dat 1/3 van de opbrengst hem zou toekomen. Hiermee inde hij eerst de helft van de som bij één der erfgenamen en de andere helft bij een andere erfgenaam na voorlegging van het stuk voor een rechter.
3. Een vals contract gedateerd 29 maart 1717, ondertekend met de handtekeningen van een Adriaen Soetaert en J. Coulmon, pastoor te Westkapelle, ten voordele van een Jan Faes (zoon van Anthonette Tourselle) en een procuratie aan hem verleend op 28 augustus 1718. Dit vals contract had Cornelis onder gesloten omslag met adres in een onbekend, door hem gefabriceerd geschrift door een onbekende derde persoon laten bezorgen aan Jan Faes. Deze laatste had via gerechtelijke weg met succes de aanspraken geformuleerd in het contract kunnen doen erkennen door de rechter.
 4. Een vervalste akte van verkoop van twee renten, een van 300 en een van 500 pond groten kapitaal wisselgeld, gedateerd 23 juli 1651, ondertekend met de nagebootste handtekeningen van de notarissen Bonschoof en Purue uit Diksmuide (van welke handtekeningen hij voorbeelden in andere akten onder ogen had weten te krijgen), ten gunste van de erfgenamen van Jacob Mahieu en van Thomaes le Maire. Dezen laatsten hadden Cornelis bij contract van 23 februari 1711 één zesde van de opbrengst beloofd waarna hij, nadat zij aan hem procuratie gegeven hadden om deze zaak verder te behartigen, een gerechtelijke actie geïnitieerd had tegen juffrouw Catherine le Maire.
 5.
 - a. Een vervalste doopakte van datum 29 december 1602 van Adriane, dochter van Jan Lambrechts, bijgeschreven in het doopregister van de Sint-Salvatorskerk te Brugge.
 - b. Een vervalste doopakte van datum 5 december 1648 van François, zoon van Baudewijn de Busschere, in het doopregister van de kerk van Hooglede.
 - c. (geen datum vermeld) Een vervalste doopakte van Cornelia, dochter van Philip Lambrechts in hetzelfde register.
 - d. Een akte van *transport* van datum 23 juni 1650 op naam van François Lambrechts, zoon van Adriaen, ten gunste van Andries Denys, ondertekend met de handtekening van de al hogergenoemde notaris Bonschoof uit Diksmuide.
 - e. (geen datum vermeld) Een kwitantie van 1 pond 10 sch. gr. voor drie maanden huishuur aan de vrouw van Jan Lambrechts de oude, betalend voor Adriaen Lambrecht, halfbroer van haar man en echtgenoot van haar zuster en valselijk ondertekend met de naam P. Maroux.
 - f. Een kwitantie gedateerd 20 februari 1609 voor een som van 1 pond 10 sch. gr. betaald door Jan Lambrechts voor zijn halfbroer Adriaen, valselijk ondertekend met de naam Veggelman.
 - g. Een akte verleden op 12 juni 1639 voor de schepenbank van Diksmuide, gezegeld met het stadszegel van Diksmuide dat van een andere akte was losgemaakt en afgesloten met een tekst van authenticatie dat de akte was opgesteld door de toenmalige griffier van Diksmuide en gezegeld met het zegel van zaken van zijn stad. De akte was ondertekend met een nagebootste handtekening van de toenmalige griffier Huyghe. Deze akte begon met de *voorgemelden insertien Baptismael*,²¹ die onder de vorm van een extract door de aartspriester²² was ondertekend. Deze stukken werden als waarachtige stukken voorgelegd om aanspraak te maken op de erfenis van Carel François Lambrechts tegen kanunnik van den Bogaerde.
 6. Een kwijschelding gedateerd 21 december 1678 waarin Guillaume Lem – mede uit naam van zijn mede-erfgenamen (broers en zusters) en gezien door zijn vader – en betreffende diverse schuldvorderingen ten laste van Adriaen de Rave, zoon van wijlen Passchier (genoemd *onsen cosyn*), belooft aan Anna, dochter van Adriaan (genoemd *onse nichte*) en aan de andere kinderen om af te zien van deze schuldvorderingen; ondertekend met de vervalste handtekening van Guillaume Lem (broer van de proost Lem).
 7. Een vervalste akte gedateerd 10 januari 1621 verleden voor de schepenen van Gedele van Gent en ondertekend met de nagebootste handtekening van Dhaene, de toenmalige secretaris van het schepencollege waarbij als model een waarachtige akte verleden op 22 januari 1621 werd gebruikt en die beide samen vertoond werden als bewijsstukken in een proces voor de schepenen van het Brugse Vrije tussen Anthon de Ruddere, eiser tegen Guido Pieters, verweerder.
 8.
 - a. Een vervalste notariële akte van uitkoop gedateerd 23 mei 1663 tussen Robert en Pieter de Langhe, ondertekend met het vervalst *mercq* van Robert de Langhe en vervalste handtekening en paraaf van de Brugse notaris Pieter van Beversluys en met getuige Cornelis Masyn.
 - b. Een tweede vervalste notariële akte gedateerd 18 september 1638 voor de koop van een koe, ondertekend met de vervalste handtekening van notaris Pannekoucke.
 - c. Een vervalste kwitantie gedateerd 9 mei 1637 ten voordele van Guillaume de Langhe, ondertekend met

21 Met *insertien baptismael* wordt vermoedelijk een doopinschrijving bedoeld. Gezien deze 'voorgemeld' is moet het gaan om één van de drie hogergenoemde (nrs. 5a, 5b, 5c). De tweede valt af, gezien die van 1648 is en het stuk in kwestie van 1639. Vermoedelijk wordt nr. 5a bedoeld.

22 Er wordt geen naam gegeven van deze aartspriester.

- de vervalste handtekening van Jan vande Weerde.
- d. Nog een vervalste notariële akte gedateerd 27 juli 1638 van uitkoop tussen Robert de Langhe en zijn broers en zusters; ondertekend met de vervalste handtekening van (de al hogergenoemde) notaris Pannekoucke. Deze akte en de drie voorgenoemde werden als bewijsstukken voorgelegd in de griffie van de Kamer van het Brugse Vrije in een proces tussen Jan van de Woestyne, eiser tegen Adriaen Parmentier uit Torhout, verweerder.
9. Een vervalste betalingsovereenkomst gedateerd 24 mei 1708 tussen Philippe Anthone de Clercq uit Oostende die beloofde te betalen aan Dierick Ghyselincq wat vermeld werd in een veroordelingsakte door Ghyselincq verkregen ten laste van Jacob Flosse. De betalingsovereenkomst was ondertekend met de vervalste handtekening van Philippe Anthone de Clercq. Cornelis van Bourgoigne inde daarmee op 4 september 1713 van de Clercq de som van 17 pond 4 sch. gr. courant.
 10. Een vervalste doopschrijving van 5 mei 1697 van Laureyns de Rave, zoon van Passchier en Elisabeth de Man, geschreven in het doopboek van de Brugse Sint-Annakerk.
 11. (in 1704 of 1705) Een vervalste handtekening van de griffier op een kopie van de aanstellingsbrief van notaris Ignatius Macop.
 12. a. Een vervalst testament van jonkheer Joachim Oppers, heer van Dalem²³, ondertekend met de vervalste handtekeningen van Joachim Oppers en notaris Lentens, te openen na diens overlijden door zijn weduwe.

b. Een akte van ratificatie dat de weduwe van Joachim Oppers het testament had geopend, ondertekend met de handtekeningen van de weduwe en de getuige notaris Van Heusden. Bij deze transactie verwierf Cornelis 1600 gulden.
 13. 8 of 10 jaar geleden, een vervalste kwitantie van volvoening van de koopsom van een kleine hofstede in de parochie Waardamme, gekocht door de vader van Nicolays Minne van Jaecques van Hille die een Jaecques Hanasse gemachtigd had het restant van de koopsom te ontvangen, ondertekend met de vervalste handtekening van Jacques Hanasse. Uit het proces daarover dat nog steeds hangend was bij de wet van de heerlijkheid Coebrouck tussen Nicolays Minne en Hendrick Thiery had Cornelis een voordeel van 1/3 bedongen.
 14. In een authentieke kwitantie van de weduwe Monroy

ten gunste van François Truant, de woorden *in minderinge* veranderd in *in voldoeninge*.
 15. a. Een attestatie van Carel Cobryse, ondertekend met de vervalste handtekeningen van aartspriester Duplessis en de 'oude Lootens' in een zaak tussen Marcelis Danckaert en Carel Cobryse.

b. Een goedkeuring van de schepenen van Brugge onder een (gemanipuleerde) kopie van een door Lootens gemaakte stamboom, vervalst ondertekend met de handtekening van pensionaris Van de Woestyne en bezegeld met een zegel van de stad Brugge die van een andere akte was gescheurd om als bewijs te dienen dat Marcelis Danckaert verwant was aan Carel Cobryse.

c. Een vervalste schriftelijke belofte van restitutie, ondertekend met de vervalste handtekening van Carel Cobryse, gefabriceerd na zijn overlijden. Dit stuk zou nog steeds berusten bij degenen die er hun voordeel mee konden doen of bij de advocaat die hun belangen in deze behartigde.
 16. Een vervalste obligatie ten gunste van Joos Kerckhove de jonge, ondertekend met de vervalste handtekening van zijn vader Joos Kerckhove de oude waarin de vader, voor gebruik van een stuk land dat zijn zoon toebehoorde, beloofd had te betalen een som die, vermeerderd met de achterstellen, ong. 800 à 900 gulden groot was. Cornelis Coeken, gehuwd met de dochter van Joos Kerchove de oude was door het gerecht veroordeeld in het betalen van deze som. Na gemaakt akkoord tussen deze partijen had Cornelis van Bourgoigne 10 of 12 pond groten opgestreken (in de plaats van 50 patacons²⁴ die eerder beloofd waren [door Joos Kerckhove de jonge]).
 17. a. Twee doopschrijvingen in het doopboek van de kerk van Middelburg (Vlaanderen).

b. Twee doopextracten van de bovengenoemde doopschrijvingen in het doopboek van de kerk van Middelburg (Vlaanderen), ondertekend met de vervalste handtekening van de aartspriester.

c. Een vervalste obligatie ondertekend met de handtekeningen van Jan d'Hont en getuige notaris Adriaen Rielant. Deze werd gebruikt als bewijsstuk bij een door Cornelis opgemaakte vervalste stamboom [mogelijk gebruikmakend van de hiervoor vermelde vervalste doopschrijvingen] om daarmee een zekere François van Thuyle uit Brugge te doen delen in een erfenis van meer dan 80.000 gulden, nagelaten door Jan d'Hont, overleden op de heerlijkheid van Heille [dorpje vlakbij Middelburg (Vlaanderen), in (toen) Staats-Vlaanderen]. Cornelis had met van Thuyle bedongen dat één vierde van de som hem zou toekomen.

²³ Het gaat hier om de erfenis van Joachim Hoppers, heer van Dalem, Waterdijk en Philippine, zoon van Gregorius en Anna van Oss, gehuwd met Louisa Maria van Boschuijsen. Hij was kinderloos overleden te Leuven St.-Pieters op 28 juni 1675. Mededeling van Ronny Debbaut, hoofdredacteur VS, die hierover later een bijdrage zal brengen.

²⁴ 1 patacon was 48 stuivers, 1 stuiver was 2 denieren groten Vlaams. 1 denier gr. Vl. was 1/240 van een pond groten Vlaams. 50 Patacons zijn dus $50 \times 48 \times 2 / 240 = 20$ pond groten Vlaams.

18. Een schriftelijke verklaring voor Adriaen de Vleeschauer uit Brussel dat zijn vader in 1650 in Brugge woonde door zijn vader te identificeren met een N. Vleeschauer, lid van het Ambacht der Vrije messenmakers van Brugge, ondertekend met de vervalste handtekening van griffier Stockhove en bezegeld met het stadszegel van Brugge dat van een andere akte was gescheurd.

Vele van die vervalste documenten zullen allicht gemaakt zijn op losse bladen papier of perkament en zijn mogelijk vernietigd nadat de overheid de vervalsing bewezen achtte.

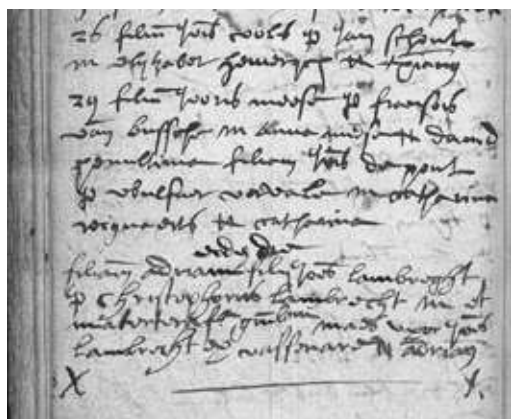
Vervalsingen in parochieregisters

Een aantal van zijn vervalsingen betreffen akten in doopregisters: één in dit van Brugge St.-Salvator (nr. 5a), twee van de kerk van Hooglede (nrs. 5b en 5c), één van Brugse St.-Annakerk (nr. 10) en nog twee van de kerk van Middelburg-in-Vlaanderen (nr. 17a) en van deze beide ook vervalste extracten (nr. 17b).

De eerste, te Brugge St.-Salvator, wordt omschreven als volgt: ... *de Doop-bouken dies gy inspectie had gevraegt, om eenige Doop-notitien op te soeken, in dien van St.-Salvators Parochiale Kerke van Brugge met een character gelykende aen het gene daer mede de voorgaende doop-notitien waerelyk waeren geschreven, valschelyk geïnsereert ende selve geschreven den Doop van Adriane Dochter van Jan Lambrechts op de daete van den 29. December 1602.*

Er werd dus een valse doopakte van 29 december 1602 van een Adriana, dochter van Jan Lambrechts aan het register toegevoegd in een geschrift dat dit van de vorige akten imiteerde. Cornelis van Bourgondië had het doopregister ontleend onder het mom dat hij enkele opzoekingen daarin wenste te doen.

Die vervalste doopakte is nog steeds te zien in het doopregister! Zie de foto hieronder, het gaat om de laatste akte: *eodem die (= 29 [december 1602]): filiam Adriane filij Jo(ann)es Lambrecht, p(ater): Chrystophorus Lambrecht, m(ater) et matertera [= meter en tante] f(ilia) Guil(lau)me Maes uxor Jo(ann)es Lambrecht ex Va(r)ssenare, N(omine): Adrian(e).*

(onderaan) Vervalste doopakte in het doopregister Brugge, St.-Salvator, 29 december 1602

Men ziet bij vergelijking met de twee doopinschrijvingen die er boven staan (van 26 en 29 december 1602) dat het geschrift erg goed geïmiteerd is. Een niet verwittigd lezer zal allicht niet twijfelen om in het geschrift in deze drie akten één en dezelfde hand te zien. Maar een verwittigde lezer merkt bij nader toezien toch dat de letters in de onderste akte net iets duidelijker gevormd zijn dan in de akten erboven (of op de volgende bladzijde).²⁵

Twee andere vervalste doopakten (nrs. 5b en 5c), in het doopregister Hooglede, de eerste van François filius Baudewijn de Busschere met datum 5 december 1648, de tweede van Cornelia filia Philip Lambrechts,²⁶ zonder datumvermelding zijn niet te vinden.²⁷

Ook de volgende vermelde doopaktevervalsing (nr. 10) konden we niet terugvinden: deze in het doopregister Brugge St.-Anna van 5 mei 1697 van een Laureyns de Rave, zoon van Passchier en Elisabeth de Man.²⁸ De *Criminele Sententie* vermeldt dat die vervalste akten wel degelijk in het doopboek werden geschreven (en dat het dus niet gaat om een vervalst doopextract op een los blad).²⁹ Misschien

25 We merken terzijde nog even op dat er in hetzelfde doopregister Brugge, St.-Salvators, 2de portie, zes bladzijden eerder, in het begin van dat jaar, nl. op 7 januari 1602 nog een andere Adriana Lambrecht werd gedoopt (maar dochter van een Joos): *Januarius 1602, 7a: filiam Judoci Lambrecht, p(ater) Joos Requaert, m(ater) Neelke Lambrecht, N(omine) Adriana*. Deze Adriana heeft uiteraard hier niets mee te maken.

26 In de *Criminele Sententie* van 1722 beschreven als: *Ende in den originelen Doop-bouk der Kerke van Hooglede op den datum van den 5. December 1648, de notitie van den Doop van François filius Baudewyn de Busschere, ende van Cornelia filia Philippo Lambrechts*.

27 Bij verificatie in de 19de-eeuwse naamindices op de doopregisters van 1640-49 en ook nog eens voor de hele 17de eeuw (1627-39, 1650-59, 1660-69, 1670-79, 1680-89, 1690-99) blijkt dat er geen enkele doop voorkomt van een François (de) Busscher(e), 1648 of een Cornelia Lambre(g/c)ht(s) (we vonden enkel één doop van een François de Busschere maar dan op 6 maart 1688 en als zoon van een Franciscus).

28 Voor deze parochie bestaan er twee reeksen doopregisters: 'Brugge St.-Kruis/St. Anna' en 'Brugge St.-Anna'. Van geen van beide parochies zijn er 19de-eeuwse naamindices op de website van arch.arch.be. Voor het doopregister 'Brugge St.-Anna' vermeldt de website geen akten voor de periode juni 1616 tot oktober 1709. Voor het doopregister 'Brugge St.-Kruis / St. Anna' vinden we wel akten voor het jaar 1697 (periode 19/08/1684 – 28/12/1700). Twee geregistreerde doopakten op datum 5 mei 1697 betreffen evenwel geen 'de Rave'. Op www.vrijwilligersrab.be vindt men bewerkingen van alle Brugse parochieregisters. Een doop van een Laureyns de Rave is ook daar niet te vinden. Vreemd is wel dat men in de doopregisters wél het echtpaar Passchasius de Rave & Elisabeth de Man (soms de Mey gespeld) terugvindt en precies ook in de parochies St.-Anna & St.-Kruis of St.-Anna en in niet minder dan 10 dopen van kinderen, maar ... deze zijn alle geboren tussen mei 1620 en 27 april 1642, dus meer dan een halve eeuw eerder dan de "Laureyns de Rave" ... (die zijn: Adrianus, St.-A., 5.1620; Arnoldus, St.-A & St.K. 11.10.1621; Joannes, St.-A. & St.K., 16.1.1623; Arnoldus, St.-A., 11.12.1624; Barbara, St.-A. & St.K., 28.7.1627; Jacoba, St.-A. 11.9.1628; Thomas, St.-A. & St.K., 26.12.1629; Jacobus, St.-A. & St.K., 10.2.1633; Pieter, St.-A. (ook in St.-A & St.K.), 22.8.1635 en Maria, St.-A. & St.K., 27.4.1642. We vinden ook een huwelijksakte van deze ouders te St.A. & St.K. op 28.9.1619).

29 ... *in den originelen Doop-bouk der Kercke van Hooglede ... in den Doop-bouk van St. Anne tot Brugge ... in den Kersten-bouk van Middelburg in Vlaanderen*.

hebben sommige pastoors, toen ze hoorden van de vervalsing, de valse akten in hun registers doen verdwijnen door het register te herschrijven en het origineel te vernietigen?

Voor de vervalste doopakten in het doopregister van Middeburg-in-Vlaanderen (nrs. 17a en 17b) vermeldt de *Criminele Sententie* noch de datums van de akten noch de namen van de dopelingen zodat we dit niet konden onderzoeken.

Vervalsingen in stambomen: de fundatie Cobrysse

In de zaak nr. 15 (Danckaert – Cobrysse) is er sprake van vervalste geschriften van Carel Cobrysse en van een vervalste stamboom. Over deze zaak kunnen we meer duiding geven: zij heeft te maken met de 'fundatie Cobrysse', een huwelijksbeurs die Paulo Cobrysse in zijn testament in 1675 stichtte.

Paul Cobrysse, ook Don Paulo (of Pablo) Cobrysse genoemd (Brugge, ca. 1605 - 9 oktober 1675) was een Brugs koopman en weldoener, heer van Arzeele (een heerlijkheid in Lissewege) en burgemeester van Brugge (in 1662, 1664 en 1667-1670). Hij verbleef enkele jaren in Spanje om er zich te bekwamen in de internationale handel. Bij zijn terugkeer werd hij een van de voornaamste handelaars in Brugge. Hij importeerde wijn, stoffen en zilver en exporteerde linnen en garen. Hij had aan zijn Spaanse periode een dochter Joanna (+1709) overgehouden, die hij meebracht naar Brugge, als zijn dochter erkende en later in 1670 liet huwen met zijn neef Carlos (zoon van zijn broer Jan) Cobrysse

(Brugge, 1645 – Brussel, 30 maart 1716);³⁰ Paulo zelf was in 1660 gehuwd met Anna de Meulenaere maar dit gezin bleef kinderloos.

In zijn testament van 30 september 1675 had hij een bijzondere clause opgenomen. Hij stichtte daarin een speciale beurs van 4.000 pond groten Vlaams voor huwelijksgeschenken aan verwanten-naamdragers.³¹ Beheerder van deze beurs was zijn al hoger genoemde neef (en schoonzoon) Carlos Cobrysse en na deze diens laatste zoon Charles-Eugene Cobrysse (Brugge, 1673 – Brussel, 30 maart 1737).

De som van 4.000 pond groten diende geïnvesteerd te worden in onroerend goed zodat de opbrengsten de huwelijksbeurs financierden. Jonggehuwden van goed gedrag konden aanspraak maken op een (éénmalig) bedrag van 20 pond groten; indien een van de gehuwden zijn of haar verwantschap kon aantonen met de stichter van de beurs voorzag de stichter 40 pond groten. Op het aanduiden van de beheerders van de fundatie en hun opvolgers in de toekomst na, werden verder geen details gespecificeerd in zijn testament: bv. niet of een aanvraag diende te gebeuren voor het huwelijk of anders tot hoeveel tijd erna of onbeperkt en of aanvragen van gehuwden van wie het huwelijk van voor de stichting dateerde ook in aanmerking kwamen. En wat de 'verwanten' van Paulo betreft, tot hoever kon men gaan in een verwantschap met de stichter: enkel zijn rechtstreekse afstammelingen of ook deze van Paulo's vader, Paulo's grootvader, ...? Pas in 1767 werden bij decreet statuten met gedetailleerde modaliteiten opgesteld. Zo was er een duidelijke tijdslimiet voor aanvragen: voor inwoners van Brugge moest dit binnen de zes weken na het huwelijk, erbuiten binnen de drie maanden. Ook werd een reductie van het beursbedrag voorzien ingeval de jaaropbrengst van het beurspatrimonium ontoereikend zou zijn voor het geheel van de aanvragen in dat jaar.

Wat stelde 40 pond groten Vlaams voor aan koopkracht? Voor 1685 kunnen we dit als volgt bepalen: toen was het dagloon van een arbeider 0,2 pond groten Vlaams.³² 40

30 A. VANDEN ABEELE, 'De geestelijke vaders en moeders van het klooster der Arme Klaren Coletienen in Brugge', in: *Biekorf*, 103 (2003), pp. 110-130, p. 118 vermeldt zijn overlijden te Brussel, 30 maart 1716. Een handschrift over de familie Cobrysse waaruit geciteerd wordt in J.-J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, Suppl., Brugge, 1864, p. 368 geeft een datum de 10 maart 1715 maar die laatste datum kan niet juist zijn (zie in de hiernavolgende processtukken waar in een communicatie naar Carel Cobrysses schoonzoon Pieter Cobrysse, Carels overlijden 'in de maand april 1716' vermeld wordt (in feite enkele dagen eerder: 30 maart)).

31 J.-J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, Suppl., genealogie Cobrysse, pp. 349-375, met zijn testament pp. 358-362, i.h.b. pp. 361-362 voor de fundatie Cobrysse; A. VIAENE, 'Fortuin gaan maken in Spanje', in: *Biekorf*, 1969, pp. 257-265, i.h.b. pp. 258-259; G. VERBEKE, 'De Fundatie-Cobrysse : een merkwaardig huwelijks-geschenk', in: *De Leiegouw*, 24 (1982), nr. 1, p. 25-39 (op p. 25 verwacht de auteur wel de heerlijkheid Arzeele in Lissewege met Aarsele bij Tielt en noemt hij op p. 37 Cornelis van Bourgoigne ook verkeerdelijk *Marcelis* van Bourgoigne); A. VANDEN ABEELE, 'De geestelijke vaders ...', zie hoger, pp. 110-130 (met vele gegevens over diverse Cobrysses).

32 Stadsarchief Brugge, Staten van Goed, 2de reeks, nr. 4067: staat van goed Jacobus Joannes Kerkhof afgesloten Brugge, 16 augustus 1685, f° 36v: *Aen Jan Gilles aerbeijder over sijnnen dienst ghe-*

pond groten Vlaams was dus equivalent aan 200 daglonen van een arbeider. 40 pond gr. Vl. was dus een niet te ver-smaden bedrag!

Deze fundatie bestaat na 300 jaar nog steeds, maar de uit-gekeerde bedragen zijn na drie eeuwen voortschrijdende muntontwaardiging nu veeleer 'symbolisch' te noemen ...³³

Een dergelijke huwelijksgift was natuurlijk gegeerd en on-vermijdelijk kwamen er ook bedriegers op af. Zoals eind 1716, toen vier afstammelingen van een Marcellis Danckaert (+ 1688) een verwantschap met de beursstichter Pau-lo Cobryse claimden en om uitbetaling van vier maal 40 pond verzochten. Allicht was het Pieter van Mierop, een pas in 1712 aangetrouwde tweede echtgenoot van Barbara, dochter van Marcellis Danckaert die op het idee gekomen was. Om hun aanspraken hard te maken had men Cornelis van Bourgoigne ingeschakeld. Hij fabriceerde voor hen di-verse vervalste stukken.

De *criminele sententie* somt ze op (nr. 15):

- een vervalste attestatie van Carel Cobryse voor Marcellis Danckaert, ondertekend met de nagebootste handtekenin-gen van aartspriester Duplessis en 'de oude Lootens';
- een kopie van een gemanipuleerde stamboom van ge-noemde Lootens, bekrachtigd met de vervalste handteke-ningen van de Brugse raadspensionaris van de Woestyne en met een stadszegel, gescheurd van een andere akte;
- een vervalste belofte van restitutie met vervalste handte-kening van Carel Cobryse.

Met 'de oude Lootens' wordt zo goed als zeker de Brugse ge-nealoog Pieter [IV] Lootyns (1624 - 1701) bedoeld.³⁴ Deze licentiaat in de rechten en afwisselend schepen, raadslid en hoofdman van een Zestendeel van de stad Brugge hield zich ook bezig met allerlei genealogische en heraldische

daen den tijt van twee daeghen als gehouden wierden de venditien van s' overledens meubels ende nogh eenen schell(ing) vier grooten over t' voeren vande boucken naer den Burgh, t' samen bij aff(ir-mati)e IX s. IIIJ g. De arbeider kreeg voor die eerste twee dagen 8 schellingen groten Vlaams of 0,2 pond gr. Vl. per dag(1 pond = 20 schellingen).

33 Op 27 december 1965 kreeg een pasgetrouwd paar uit Kortrijk 364 Belgische frank (G. VERBEKE, 'De Fundatie-Cobryse, art. cit.). In 1965 koste 1 liter melk 3,5 Belgische frank, men kon toen daar-mee dus 100 liter melk kopen, in 2020 kost 1 liter melk ongeveer 1 euro. Voor zover er in de voorbije 55 jaar geen verdere daling zou opgetreden zijn, zou de 'huwelijksbeurswaarde' nu ongeveer € 100 zijn.

34 P. DONCHE, 'Lootyns, Pieter [III], historieonderzoeker', en 'Lootyns, Pieter [IV], lic. in de rechten, genealoog', in: *Nationaal Biogra-fisch Woordenboek*, Brussel, 22 (2016), kol. 681-691 en de daar vermelde bronnen. Pieter [III] Lootyns (Brugge, 1586 – 1653) had mogelijk ook wel enkele stambomen opgemaakt maar het is voor-al zijn zoon Pieter [IV] (Brugge, 1624-1701) die genealoog was. Met de omschrijving 'oude Lootens' zou men (te snel) kunnen denken dat de vader bedoeld wordt, maar dit kan niet. Want dan zou de attestatie van Carel Cobryse die medeondertekend was door 'Lootens' van voor 1653 moeten dateren en dat is lang voor de stichting van de fundatie en bovendien was Carel Cobryse (° 1645) dan amper acht jaar oud. Het moet dus om Pieter Lootyns [IV] gaan. Hij had geen kinderen, waarom werd hij dan de 'oude Lootyns' genoemd? Misschien wel om hem te onderscheiden van zijn, één generatie jongere (zoon van een kozijn), verwant Lode-wijk Lootyns (1646-1721), een spraakmakend Brugs advocaat die tal van gedrukte, vaak polemische teksten publiceerde.

opzoeken. Zijn verzameling is niet ergens in zijn geheel bewaard maar op veel plaatsen duiken sporen van zijn ac-tiviteit in deze disciplines op. Zijn 'authoriteit' invoeren hield voor de oplichters geen groot risico in want in 1716 zou de 15 jaar eerder overleden Pieter Lootens in elk geval 'zijn' attestatie niet meer tegenspreken ...

Zoekend in de verzameling procesdossiers van het Brugse Vrije konden we enkele stukken terugvinden omtrent de zaak Danckaert-Cobryse die nog iets meer licht werpen op de zaak.

In dit procesdossier steken enkele stukken m.b.t. de ge-rechtelijke stappen ondernomen door een Pieter van Mierop, gehuwd met Barbara Danckaert, dochter van Marcellis in zijn eigen naam en in de naam van nog drie andere aan-verwante afstammelingen van Marcellis om vier maal een huwelijksbeurs van 40 pond groten te bekomen. Deze ver-zoekers, *supplianten* genoemd, waren:

- Pieter van Mierop, gehuwd met Barbara Danckaert, dochter van Marcellis;
- Jan van Poelvoorde, gehuwd met Anna, dochter van Antonis Maes;
- Jan, zoon van Antonius Maus, gehuwd met Isabelle Dury;
- Catharine, dochter van Pieter Aerts, weduwe van Pieter van Wambeke.

Hun afstamming van Marcellis (of Marcellinus) Danckaert en hun onderlinge verwantschap worden duidelijk in de onderstaande genealogische schets. Deze maakten we op aan de hand van de Brugse parochieregisters (voor elk ge-zin zochten we *alle* kinderen op maar we vermelden alleen deze die relevant zijn in de zaak).

Marcellinus Danckaert huwde te Brugge St.-Gillis op 10 november 1660 met Barbara Paridaen. Zij hadden eerst vijf dochters en dan nog één zoon, alle geboren te Brugge St.-Gillis (ts. augustus 1661 en juli 1670), waaronder:

1. Adriana Danckaert, oudste kind, gedoopt te Brugge St.-Gillis op 17 augustus 1661. Zij huwde te Brugge O.L. Vrouw op 5 oktober 1681 met Pieter Aerts. Hij werd be-graven te Brugge St.-Gillis op 7 juli 1688.

Zij had uit dit huwelijk vier dochters, alle geboren te Brugge St.-Gillis (ts. februari 1683 en december 1687), waarvan de jongste was:

a. Catharina Aerts (suppliant 4), gedoopt te Brugge St.-Gillis op 5 december 1687. Zij huwde met Pieter Van Wambeke, van wie ze weduwe was in 1716.

2. Barbara Danckaert, vierde kind, gedoopt te Brugge St.-Gillis op 1 augustus 1666.

Zij verloofde zich te Brugge St.-Gillis op 26 december 1687 met Antonius Mauws. Allicht is hij de Antonius Maus, begraven te Brugge O.L.Vrouw, 3de portie op 16 november 1707. Zij huwde een tweede maal te Brugge, O.L. Vrouw 3de portie op 12 april 1712 met Pieter (Van) Mierop (suppliant 1).

Zij had uit haar eerste huwelijk negen kinderen, alle geboren te Brugge O.L.Vrouw, 3de portie (ts. oktober

1688 en augustus 1707) waaronder:

- b. Anna Maus, tweede kind en oudste dochter, gedoopt te Brugge O.L.Vrouw, 3de portie op 1 januari 1690. Zij huwde met Jan Van Poelvoorde (suppliant 2)
- c. Joannes Baptista Mouws (suppliant 3), vierde kind en derde zoon, geboren te Brugge St.-Salvator 3de portie op 22 maart 1693. Hij huwde met Isabelle Dury.

Marcellis Danckaert zou volgens de aanspraken een verwante zijn van Paulo Cobryse, stichter van de huwelijksbeurs. We vonden helaas geen doop van deze Marcellis in Brugge noch in de zeer wijde omgeving³⁵ en konden daarom zijn verdere voorouders niet identificeren.

In het proces gevoerd voor de wet van het Brugse Vrije schreven de *supplianten* dat zij al diverse malen jonker Carel Cobryse (° 1645) hadden aangezocht omtrent deze huwelijksbeurs. Deze Carel Cobryse, neef en schoonzoon van Paulo was in diens testament aangeduid als beheerder van de beurs. Maar Carel was recent, op 30 maart 1716 overleden. Zij beweerden ook dat de baron van Male al had toegestemd in een uitbetaling maar dat deze hen gezegd had dat zij zich nu dienden te richten tot jonker Pieter Cobryse. Deze laatste betreft Pieter-Baltazar Cobryse (1676 - 1745), gehuwd met een dochter Anna Theresia (° 1681) van Carel Cobryse en die zij aanzagen als zijn opvolger als beheerder van de huwelijksbeurs.

In zijn verzoek tot behandeling had Pieter van Mierop diverse 'bewijsstukken' bijgevoegd (deze zijn niet aanwezig in het procesdossier Brugse Vrije, mogelijk eruit gelicht n.a.v. het fraudeproces later gevoerd voor de Raad van Vlaanderen in Gent):

- een extract uit het testament van Paulo Cobryse, m.b.t. tot de huwelijksbeurs (A)
- een geauthenticeerde kopie van een ontvangstbewijs van Carel Cobryse, gedateerd 17 februari 1715 (B) (wat moest aantonen dat deze al een initieel verzoek ontvangen had)
- een geauthenticeerde kopie van een brief van Carel Cobryse vanuit Brussel van 16 januari 1716 waarin deze beloofde in april e.k. te voldoen aan het verzoek van de personen *daervan Corn(elijs) van Bourgoignie aen hem ghesproken hadde* (C).
- een uittreksel uit het doopregister van Brugge St.-Gillis door de aartspriester Verslijpe, aantonend dat Barbara Danckaert de dochter was van Marcellis en gedoopt werd op 1 augustus 1666 (D)
- een tweede uittreksel uit het doopregister van Brugge, O.L.V., aantonend dat Anna Maus dochter was van Antonis Maus en Barbara Danckaert (E)
- een derde uittreksel uit hetzelfde register, aantonend dat Joannes Baptist Maus de zoon was van Antonis en Barbara Danckaert en gedoopt werd op 22 maart 1693 (F)

- een vierde uittreksel uit het doopregister van Brugge St.-Gillis; aantonend dat Catharina Theresia Aerts de dochter was van Pieter en Adriana Danckaert, ondertekend door J. Verslijpe (G)
- een vijfde uittreksel uit hetzelfde register; aantonend dat Adriana Theresia Danckaert de dochter was van Marcellus en Barbara Paridaen en gedoopt werd op 17 augustus 1661 (H).

Het eerste stuk was gewoon een uittreksel uit het testament van Paulo Cobryse (dat wijd en zijd bekend was). Ook de vijf uittreksels uit de doopregisters waren allicht géén vervalsingen: we hebben de originele doopakten opgezocht en alle waren te vinden en wel op plaatsen in een register waar zij onmogelijk achteraf konden toegevoegd worden (zoals bv. wel mogelijk zou zijn op een maar voor de helft gevuld blad). Het ontvangstbewijs verstrekt door Carel Cobryse daarentegen is zeer vermoedelijk een vervalsing evenals zijn brief vanuit Brussel van 16 januari 1716.

De oplichters maakten dus handig gebruik van Carel Cobryses overlijden om hun vervalste stukken te laten doorgaan alsof ze recent nog door hem waren geschreven. Hij kon het niet betwisten. Op 24 oktober 1716 lieten de oplichters een gerechtelijke actie van start gaan omdat volgens hen de zaak al te lang aansleepte (zogezegd al begonnen voor februari 1715) en omdat zij niet de financiële middelen hadden om de zaak lang in een procedure te houden.

In hun rekest aan de wet van het Brugse Vrije vroegen zij jonker Pieter Cobryse binnen het jaar te veroordelen tot uitbetaling van de gevraagde 4 maal 40 pond groten, plus verwijlinteresten en proceskosten ...

In zijn antwoord houdt Pieter Cobryse de boot af door te zeggen dat hij geenszins al is aangesteld tot toezienaar van deze huwelijksbeurs. In een repliek van de eisers aanvaardden ze dit niet, maar benadrukken ze vooral dat de verweerder 'bekent' dat een bericht door Carel Cobryse werd verstuurd aan de eisers (de belofte van uit te betalen in april 1716). Pieter Cobryse wist toen nog niet dat dat een vervalst stuk was.

Verdere stukken zijn niet in het procesdossier aanwezig. We kennen alleen de finale afloop van deze zaak.

³⁵ Ook niet in de verzameling Westvlaamse parochieregisters op www.vrijwilligersrab.be. In de verzameling Kerchhof (Stadsbibl. Brugge, handschriften), is er een klein dossier 'Danckaert' met een reeks aantekeningen (uiteraard van voor 1685, jaar van overlijden van J.A. Kerchhof) uit archivalische bronnen maar ook daar troffen we geen Marcellis Danckaert aan.